

ПАМ'ЯТІ РУСЛАНА ФЕДОРОВИЧА МАКУЛЬКІНА

21 вересня 2016 року на 85-му році скінчився життєвий шлях видатного патофізіолога України, багаторічного завідувача кафедри патологічної фізіології Одеського національного медичного університету, заслуженого діяча науки і техніки України, доктора медичних наук, професора Руслана Федоровича Макулькіна.

У 1955 році Р. Ф. Макулькін з відзнакою закінчив Одеський медичний інститут імені М. І. Пирогова, одержавши диплом лікаря загальнопрофілю. Усі його сподівання і натхнення були пов'язані з хірургією — наукою, яку він обрав ще навчаючись в інституті. Саме у цей період він займається у студентському науковому гуртку на кафедрі факультетської хірургії під керівництвом завідувача кафедри професора М. П. Соколовського. Уже тоді виявилися неординарні здібності Руслана Федоровича як хірурга, проте доля приготувала йому інше — неочікуване захоплення духом нейрофізіології, якою він зацікавився завдяки приїзду до Одеси з Вінниці відомого нейрофізіолога — професора Пилипа Миколайовича Серкова.

Саме до нього Р. Ф. Макулькін поступив в аспірантуру, після закінчення якої обіймає поса-

ду асистента кафедри нормальної фізіології рідного інституту. П. М. Серков надихав своїх учнів на виснажену працю, спостерігаючи за досягненнями кожного з них. З цими роками пов'язані перші успішні кроки Руслана Федоровича як майбутнього науковця, визначного нейропатофізіолога. Уже тоді він опановує низку складних нейрохірургічних методик, досліджує механізми роботи мозку із застосуванням електроенцефалографічної методики, зокрема, використовує механізми функціонування деаферентного мозку, динаміку коркової та корково-таламічної взаємодії за умов глибокого аферентного «недовантаження» мозку при його нейрональній ізоляції, а також вивчає компенсаторні механізми порушень функцій мозку після повної гемісферектомії.

На підставі отриманих результатів було обґрунтовано висновки щодо білатерального представництва у корі мозку рецепторних і ефекторних функцій та дубльованого формування дуг різних умовних рефлексів у півкулях мозку з фіксацією у них життєво важливої інформації. Значний масив експериментальних результатів послужив підґрунтям для вдалого захисту Р. Ф. Ма-

кулькіним у 1962 році кандидатської дисертації. Додатковим напрямом його наукової роботи на той час було вивчення нейрофізіологічних механізмів згасання різноманітних позних, а саме орієнтувальних рефлексів.

З 1965 по 1969 роки Руслан Федорович працював доцентом кафедри нормальної фізіології, де відбулося його становлення як талановитого педагога. Його захоплюючи, яскраві лекції вражали чіткою побудовою, залізною логікою та глибиною викладання матеріалу. Ці лекції — взірць наукової популяризації складних проблем патофізіології і медико-біологічних наук. Багато поколінь студентів, які сьогодні стали провідними фахівцями у різних галузях медичної науки, дотепер пам'ятають ці лекції, що не залишали байдужими нікого та становили неперевершений феномен «лекцій Макулькіна».

Протягом наступних 30 років Руслан Федорович Макулькін завідував кафедрою патологічної фізіології Одеського медичного інституту імені М. І. Пирогова. У цей час його основним науковим інтересом було дослідження механізмів епілептизації мозку.

Ще одним подарунком долі для вченого були зустріч і дружба з академіком Російської АМН професором Георгієм Миколайовичем Крижановським, у подальшій співпраці з яким на базі принципу детермінанти та теорії генераторних, детермінантних і системних механізмів невропатологічних синдромів Р. Ф. Макулькіним були створені нові моделі епілептичного синдрому — модель багатовогнищевої коркової епілепсії у вигляді єдиного комплексу епілептичної активності, який формувався детермінантним (провідним) вогнищем, та модель скроневої (гіпокампальної) епілепсії, яку назвали фармакологічним кіндлінгом. Низка проведених разом із колегами досліджень надали можливість отримати принципово нові дані щодо патогенетичної терапії епілептичного синдрому шляхом ліквідації детермінантного вогнища, впливу на патологічну епілептичну систему шляхом пригнічення активності її проміжних ланок (залежних вогнищ) застосуванням комплексної патогенетичної терапії та пригнічення активності патологічної епілептичної системи шляхом активації утворень мозку, які становлять антиепілептичну систему мозку.

Експерименти, які проводилися у науковій лабораторії кафедри, займали дуже багато часу. Так, наприклад, безперервне спостереження кла-

сичної техніки перерізок, яка знаменувала епоху у вивченні функцій мозку і в розробленні якої Руслана Федоровича по праву вважають одним із першопрохідців світової науки, тривало не менше п'яти годин, а при деяких експериментах рахунок ішов на добу. Прекрасно знаючи патофізіологію та нейропатофізіологію, Р. Ф. Макулькін разом із колегами розкрив численні механізми діяльності центральної нервової системи за умов норми та патології. Під його керівництвом співробітники кафедри патофізіології отримали численні дані, які відіграли значну роль у створенні нового напрямку у біомедичних науках — загальної патофізіології нервової системи.

Подібні наукові розробки і подальша співпраця з Інститутом загальної патології та патологічної фізіології сприяли вдалому захисту Р. Ф. Макулькіним докторської дисертації у 1982 році. 20 січня 1984 року йому було присвоєне вчене звання професора кафедри патологічної фізіології.

Наукові праці та винаходи Р. Ф. Макулькіна відзначені державними нагородами. Його теоретичні й експериментальні дослідження дали змогу розробити та втілити до клінічної практики оригінальні методи діагностики та комплексної терапії судомного синдрому.

Професор Р. Ф. Макулькін неодноразово представляв вітчизняну науку на міжнародних конгресах і симпозіумах за фахом. У 1989 році йому було присвоєне почесне звання «Заслужений діяч науки і техніки України». Під науковим керівництвом професора Р. Ф. Макулькіна було підготовлено і захищено 4 докторські та 24 кандидатські дисертації. Він є автором 350 наукових робіт, у тому числі 5 монографій і 5 авторських свідоцтв на винаходи. Останніми роками за його участю було надруковано більше 40 статей — переважно з «Історії медицини».

Професіонал найвищого рівня, вчений з чітко вираженими життєвою позицією, переконаннями і принципами, яким він ніколи не зраджував, людина з надзвичайною інтуїцією і незвичайним тактом, пристрасно і нестримно закохана в життя, він по праву став лідером і авторитетом у науці та викладанні. Думку Руслана Федоровича із самих різних питань завжди жадали дізнатися його численні друзі, колеги, учні і послідовники. Велика кількість наукових ідей, якими вчений готовий був щедро ділитися, постійно притягувала до нього не лише експериментаторів, а й

клініцистів різних галузей науки. І всім їм було легко і по-людськи приємно з ним зустрічатися і говорити.

Руслан Федорович займав активну життєву та громадську позицію, виконував значний обсяг роботи. Він був членом редакційних рад низки наукових журналів, серед яких «Фізіологічний журнал», «Журнал патологічної фізіології та експериментальної терапії», «Одеський медичний журнал», а також членом спеціалізованої вченої ради при Одеському державному медичному університеті та Інституті очних хвороб та тканинної терапії ім. акад. В. П. Філатова.

Наукове товариство патофізіологів України, колеги і учні з кафедри загальної та клінічної патологічної фізіології імені проф. В. В. Підвисоцького, співробітники Одеського національного медичного університету, уся наукова громадськість глибоко сумують з приводу смерті професора Руслана Федоровича Макулькіна та великої втрати для вітчизняної патофізіологічної науки.

Світла пам'ять про Руслана Федоровича — відомого вченого, щирого, доброго, чуйного, талановитого людину, людину-посмішку — назавжди залишиться в серцях вдячних учнів, друзів, колег і всіх тих, хто спілкувався з ним.

**Співробітники
кафедри загальної та клінічної патологічної фізіології
імені проф. В. В. Підвисоцького,
колеги, учні, редакційна рада
журналу «Інтегративна антропологія»**